

создать условия для межкультурного общения. Это позволит сформировать их отношение к миру и культуре в целом. Словарный запас занимает особое место в обучении студентов родному и изучаемому языкам, поскольку в сочетании с грамматикой и фонетикой позволяет вести устную и письменную коммуникацию. Преподавание словарного запаса включает в себя несколько аспектов содержания обучения: лингвистический, методологический и психологический. Преподавание словарного запаса представляет собой процесс, который неразрывно связан с пониманием отношений между новыми словами, а также фонетическим и грамматическим аспектом языка [4:176].

Одновременное изучение двух языков делает более сложным задачи, которые стоят перед студентами, но, с другой стороны, упрощает процесс. Сложность заключается в объеме словарного запаса, который нужно

запомнить, а также в различиях между грамматическими структурами, используемыми на родном и иностранном языках. Упрощение заключается в том, что студенты полностью осознают, что лексическая компетентность формируется постепенно, и что каждый язык имеет свою лексический фундамент, необходимый на начальном этапе, и что такая база должна быть разработана для овладения тем или иным языком.

Таким образом, успех практической реализации инновационных стратегий обучения в начальной стадии обучения зависит в большей степени от уровня готовности преподавателя иностранного языка к новым условиям социокультурной среды, сложившейся в учебном заведении, и от умения преподавать язык функционально с ориентацией на межкультурное общение.

Литература

1. Лихачёв Б.Т. Педагогика. Курс лекций. Изд. 4-е. - М.: «Юрайт», 2001.- С.136
2. Тер-Минасова С.Г. "Язык и межкультурная коммуникация". ISBN 978-5-387-00069-0 – Москва: 2000.- С.68
3. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Педагогический словарь. -М.: «ACADEMIA», 2003.- С.128
4. Мижериков В.А. Словарь-справочник по педагогике. / Под общей редакцией П.И.Пидкасистого. -М.: «Сфера», 2004. –С. 176.

РЕЗЮМЕ. Маданиятлараро мулоқот - бу турли тилларда сўзлашадиган ва турли маданиятларга эга бўлган одамлар ўртасидаги оғзаки ва оғзаки бўлмаган мулоқот жараёни, чунки одамлар ўртасидаги ўзаро тушунишни таъминлайдиган маданиятлараро мулоқот одамлардан чет тилида коммуникатив фаолиятни ўзлаштиришни, этарли асосий билимларни, мақсадли тил мавжуд бўлган контекста ижтимоий-маданий фон.

РЕЗЮМЕ. В статье рассматривается важность межкультурного общения. Межкультурное общение - это процесс вербального и невербального общения между людьми, говорящими на разных языках и несущими разные культуры, так как межкультурная коммуникация, обеспечивающая взаимопонимание между людьми, требует от людей овладения коммуникативной деятельностью на иностранном языке, достаточных базовых знаний, социокультурного фона, в контексте которого существует изучаемый язык.

SUMMARY. The article discusses the importance of intercultural communication. Intercultural communication is the process of verbal and non-verbal communication between people speaking different languages and carrying different cultures, since intercultural communication, which ensures mutual understanding between people, requires people to master communicative activities in a foreign language, sufficient basic knowledge, sociocultural background, in the context which the target language exists.

ЎҚУВ ТОПШИРИҚЛАРИ МУТАХАССИСЛИК ФАНЛАРНИ ЎҚИТИШНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ОМИЛИ СИФАТИДА

З.К.Курбаниязова – педагогика фанлари доктори (DSc), доцент

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: таълим тизими, бўлажак бошланғич синф ўқитувчилари, мутахассислик, мутахассислик фанларни ўқитиш методикаси, ўқув топшириқлари.

Ключевые слова: система обучения, будущие учителя начальных классов, специальность, методика преподавания спец. предметов, учебные задания.

Key words: educational system, future primary school teachers, specialty, methods of teaching special subjects, teaching assignments.

Бугунги кунда жаҳон таълим тизимидаги глобаллашув, рақамлаштириш, инсонпарварлаштириш ва ахборотлашув тенденциялари педагоглардан таълим жараёнини лойиҳалаш ва координациялашга доир замонавий метод ва технологиялар билан куrollаниб боришини талаб этади. Чунки бугунги ахборотларнинг шиддатли оқими даврида таълим олувчиларда билимларнинг янгилашиб бориши, ҳаётини компетенцияларининг ривожланиб бориши муҳим ҳисобланади. Бу талаб Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8-октябрьдаги ПФ-5847-сон “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш туғрисида”ги Фармонида алоҳида вазифа сифатида белгилаб берилган бўлиб, бунда “олий таълимнинг илғор стандартларини жорий этиш, жумладан ўқув дастурларида назарий билим олишга йўналтирилган таълимдан амалий кўникмаларни шакллантиришга йўналтирилган таълим тизимига босқичма-босқич ўтиш” алоҳида таъкидлаб ўтилган [2]. Бунда айниқса олий таълим муассасаларининг ўқув режаларидан ўрин олган мутахассислик фанларнинг тутган ўрни алоҳида аҳамият касб этади. Шу нуқтаи назардан мазкур концепцияда олий таълим муассасаларининг “ўқув режаларида амалий кўникмаларни оширишга қаратилган мутахассислик фанлари бўйича амалий машгулотлар улушини 2030 йилгача 80гача кўтариш

юртимизда олий таълим тизимини ривожлантиришнинг мақсадли кўрсаткичлари”дан бири сифатида белгилаб берилган [2]. Олий таълим муассасаларида, айниқса педагогика йўналишидаги олий таълим муассасаларида мутахассислик фанларини ўқитишда ҳар бир мутахассисликнинг ўзига ҳос жиҳатларини инобатга олган ҳолда таълимни ташкил этиш кўзда тутилган. Юртимизда қабул қилинган узлуксиз таълим тизимининг асосий турларидан бири бўлган умумий ўрта ва ўрта махсус таълим “умумтаълим ўқув дастурларини, зарур билим, малака ҳамда кўникмаларни ўзлаштиришга қаратилган таълим бўлиб, у қўйидаги босқичларни ўз ичига олиши кўрсатиб ўтилган [1]. Булар:

- бошланғич таълим (1-4-синфлар);
- таянч ўрта таълим (5-9- синфлар);
- ўрта таълим (10-11- синфлар).

Умумий ўрта таълимнинг кўрсатиб ўтилган ҳар бир босқичида ўқитиладиган ўқув фанларининг мақсад ва мазмунидан келиб чиққан ҳолда педагогика йўналиши бўйича олий таълим муассасаларининг ўқув режаларига умумий ўрта таълим мактабларида ўқитиладиган юқоридаги таълим турларининг ҳар бирида ўқитиладиган фанларни ўқитиш методикасини ўзлаштиришга йўналтирилган ўқув фанлари мутахассислик фанлари сифатида киритилган. Шулар орасида бошланғич таълим бола ҳаёти учун жуда

муҳим давр бўлиб, бу даврда болаларнинг ўқув фаолиятига адаптацияланиш жараёнидаги педагогик ва психологик жараёнлар амалга ошади. Бу жараёнлар мурғак қалб эгалари бўлган ҳар бир болада индивидуал тарзда турлича кечиши мумкин. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим туғрисида”ги Қонунда “Бошланғич таълим таълим олувчиларда умумий ўрта таълимни давом эттириш учун зарур бўлган саводхонлик, билим, малака ва кўникмалар асосларини шакллантиришга қаратилган”лиги алоҳида таъкидланган [1]. Бу вазифани бажаришда бошланғич синф ўқитувчиларининг ўз мутахассислигини чуқур билишлари, бошланғич синф ўқувчиларининг ёш ва психологик хусусиятларини англаши, ушбу хусусиятларга мос тарзда педагогик фаолиятини ташкил этиши, ўқитишнинг замонавий метод, шакл, восита ва технологияларини қўллаш компетенцияларига эга бўлиши муҳим ҳисобланади. Бу эса ўз навбатида педагогика йўналишидаги олий таълим муассасаларида бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларини замон талабларига мос касбий тайёрлашни талаб этади. Ваҳоланки, ҳар бир шахс бирон бир касб эгаси бўлиши мумкин. Касб – бу жамиятда меҳнат турларининг ажралиши билан боғлиқ бўлган ҳамда муайян бир фаолият соҳасини билдирувчи категория бўлиб, махсус назарий билим ва амалий кўникмалар комплексига эга шахснинг меҳнат фаолиятининг тури ҳисобланади. Ўқитувчилик касби ёш авлодга таълим ва тарбия беришга бўлган ижтимоий заруриятдан келиб чиққан ҳолда шаклланган инсониятнинг ривожланиш тарихи билан боғлиқ касб ҳисобланади. Бугунги кунда юртимизда ўқитувчилик касбининг ижтимоий мақоми меъёрий-ҳуқуқий асослар билан мустаҳкамланган. “Таълим туғрисида”ги Қонуннинг “Таълим ташкилотлари педагог ходимларининг ҳуқуқий мақоми” деб номланган 5-бобининг 45-моддасида педагог ходимларнинг мақоми ва улар фаолиятининг қафолатлари аниқ белгилаб берилган [1]. Мутахассислик (лот. *specialis* - махсус, ўзига хос; *species* - тур) эса касбнинг ўзига хос алоҳида қисми бўлиб, танланган касб туғрисида назарий ва амалий билимларни ўз ичига оладиган хусусий категория ҳисобланади ва у бўлажак мутахассисларнинг умумий тайёргарлик йўналишини белгилайди. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим туғрисида”ги Қонунда “мутахассислик – бу малака бериш билан яқунланадиган муайян касбий тайёргарлик турининг номи” деб кўрсатилган [1]. Демак, ўқитувчилик касбида бошланғич таълим мутахассислиги ўзига хос хусусиятга эга бўлиб, бу бўйича мутахассис бошланғич таълимнинг сир-асрорларини ўзида акс эттирган ўқув фанлари ва ўқув дастурларини ўзлаштириши кўзда тутилади. Яъни, бошланғич синф ўқитувчисидек бир қарашда оддий, майда, лекин мураккаб вазифани бажаришда олий таълим муассасаларида бошланғич таълим йўналиши талабалари педагогика ва психологиянинг умумий асосларини эгаллаши билан бир қаторда мутахассислик фанларини эгаллаш орқали касбий фаолиятга тайёрланади. Бошланғич таълим бакалаврият таълим йўналиши битирувчилари касбий тайёргарлик талабларидан келиб чиққан ҳолда умумий ўрта таълимнинг бошланғич синфларида ўқитиладиган “Она тили ва ўқиш саводхонлиги”, “Ўқиш”, “Математика”, “Технология”, “Табиий фанлар”, “Тарбия” (информатика, тасвирий санъат, мусиқа) сингари фанлардан дарс бериши кераклиги [3] кўрсатиб ўтилган. Кўрсатиб ўтилган ўқув фанлари бошланғич синфлар учун асосий фанлар бўлиб, бўлажак бошланғич синф ўқитувчилари бўлган бугунги талабалар ушбу фанларни ўқитиш методикасини мутахассислик фанлар сифатида ҳам назарий, ҳам

амалий жиҳатдан чуқур ўзлаштирган бўлишлари лозим. Ваҳоланки, олий таълим муассасалари ўқув режасининг асосий қисми сифатида мутахассислик фанларининг асосий мақсади мутахассисликка тегишли бўлган назарий билимларни ўзлаштириш, амалий кўникмаларни эгаллаш ва бўлажак касби бўйича тушунчага эга бўлган мутахассисларни тайёрлашдан иборатдир. Педагогика йўналишидаги олий таълим муассасалари 60110500 - бошланғич таълим бакалаврият таълим йўналишида она тили-ўқув саводхонлиги ва ўқитиш методикаси, математика ва уни ўқитиш методикаси, табиий фанлар назарияси ва методикаси, бошланғич таълимда тарбия фани, технология таълими ва уни ўқитиш методикаси, бошланғич таълим педагогикаси, мутахассисликка кириш сингари фанлар мутахассислик фанлар сифатида белгиланган.

Она тили-ўқув саводхонлиги ва ўқитиш методикаси фанини ўқитишдан мақсад талабаларни бошланғич синфларда она тили ва ўқиш саводхонлиги фанининг мазмуни ва вазифалари, ўқитиш усуллари, воситалари билан таништириш ҳамда уларни таълим жараёнида, шу билан бир қаторда амалиётда фойдаланиш бўйича билим, кўникма, малака ва компетенциялар билан қуроллантиришдан, она тили дидактикаси ва методикаси ҳақида маълумотлар бериш, она тили-ўқиш саводхонлигини ўқув фани сифатида қандай ўқитиш кераклигини ўргатиш, фан доирасида мантикий фикрлашга, илмий хулосалар чиқаришга ўргатиш, она тили-ўқиш саводхонлигини ўқитиш методикасининг назарий ва амалий масалаларини ечиш кўникмаларини шакллантиришдан иборатдир.

Математика ва уни ўқитиш методикаси фанини ўқитишдан мақсад миллий ўқув дастури талаблари асосида бошланғич синфларнинг ўзига хос хусусиятларига суянган ҳолда математика фанини ўқитиш методикаси бўйича зарур компетенцияларни шакллантириш ҳамда уларни амалда, яъни мактаб ҳаётида қўллашга ўргатишдан иборат.

Табиий фанлар назарияси ва методикаси фани эса талабаларда табиий фанларни ўқитишга боғлиқ кўникма ва малакаларни шакллантириш, бошланғич синф ўқувчиларида табиятга бўлган онгли муносабатларини тарбиялашга доир тажрибаларни такомиллаштиришга қаратилганлиги билан тавсифланади.

Мазкур таълим йўналишида бошланғич таълимда тарбия фани алоҳида ўрин эгаллайди. Маълумки, юртимизда қабул қилинган узлуксиз таълим тизимининг барча турларида “Тарбия” фанини ўқитиш назарда тутилган бўлиб, мазкур фанни ўқитиш таълимнинг ҳар бир турида ўзига хос хусусиятга эгадир. Шулар қаторида бошланғич синфларда ҳам тарбия фанини ўқитиш методикаси ўзига хос хусусиятларга эга. Унинг асосий мақсади бошланғич синф ўқувчиларини маънавий-ахлоқий ва жисмоний жиҳатдан етук инсонлар сифатида тарбиялаш, уларнинг иқтидорини ривожлантириш, бошланғич синф ўқувчиларининг ёш ва психофизиологик хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда уларнинг онгига умуминсоний қадриятлар ва юксак маънавий қазилатларни сингдириш, уларда ватанпарварлик ҳиссини шакллантиришга доир талабаларни инновацион метод, шакл, восита ва технологиялар билан қуроллантиришдан ибатдир.

Технология таълими ва уни ўқитиш методикаси фанининг ўрганадиган масалалари бошланғич синфларда технологияни ўқитиш методикасининг мақсади ва вазифалари, ушбу фаннинг ўқитилиш тарихи, фанни ўқитишда таълим методларининг ўзига хос жиҳатлари, турли хунар турларида қўлланиладиган воситалар, улардан туғри фойдаланиш йўллари,

бошланғич синфларда технология фанини ўқитишда синфдан ташқари ишларни ташкил этиш шакл ва методлари, таълим жараёнини ташкил этиш, турли хил табиий материаллардан буюмлар ва кўргазмалар тайёрлаш технологияларидан фойдаланишга ўргатишдан иборат.

Умуман бошланғич таълим йўналишида ўқитиладиган мутахассислик фанлар талабаларни бўлажак бошланғич синф ўқитувчиси сифатида махсус билим ва кўникмалар билан қуроллантиришга қаратилган фанларнинг мажмуаси ҳисобланди. Бу каби фанларни чуқур ўрганиш бўлажак мутахассисларнинг ўқитувчилик вазифасини самарали бажаришига хизмат қилади. Яъни, ҳар бир касб асосан мутахассислик фанларга асосланади. Бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларини тайёрлашда мутахассислик фанлар бўйича назарий маълумотларни талабалар онгига сингдиришда ўқув топшириқлари муҳим аҳамият касб этади. Мутахассислик фанларни ўқитишда ўқув топшириқларини туғри ва дидактик мақсадга мувофиқ шакллантириш таълимнинг сифати ва самарадорлигини таъминлашга хизмат қилади. Чунки ўқув топшириқлари назарий билимларни талабаларнинг мустақил излаб топишлари ҳамда амалий кўникма ва тажрибаларининг шаклланишига хизмат қилади ҳамда улар ўқув вазифалари, ўқув амаллари ва ўқув масалаларини бажариш орқали амалга оширилади. Шунингдек, педагогика фанида ўқув топшириқлари деганимизда мақсад ва натижа бирлигини таъминлашга йўналтирилган педагогик жараёнларда тушуниш, идрок этиш, эслаб қолиш сингари билиш жараёнлари билан бирга мантикий, мустақил, алгоритмик, продуктив, танқидий ва ижодий фикрлашга доир жараёнларни ўз ичига оладиган ўқув материални ўзлаштиришга доир таълим воситаси сифатида хизмат қилиши ҳам назарда тутилади. Шунингдек, ўқув топшириқларини таснифлаш ва турларга ажратиш бўйича турфа хил ёндашувлар мавжуд [4;6;7]. Масалан, ўқув-билув топшириқлари, ўқув-амалий топшириқлар, ўқув-ўйинли топшириқлар, лойиҳали топшириқлар, ижодий топшириқлар, предметли ва метапредметли топшириқлар, ўқув-касбий топшириқлар (ахборот-назарий топшириқлар, аналитик топшириқлар, лойиҳали топшириқлар) ва касбий топшириқлар ва ҳ.к. Олий таълим муассасаларида топшириқларнинг қайси туридан фойдаланишдан қатъий назар ушбу топшириқни қўллашдан мақсадни аниқ белгилаш, уни ечиш бўйича аниқ алгоритм, эришиладиган натижа аниқ кўзланган бўлиши лозим. Яъни, аудитория машғулотларида педагоглар томонидан талабаларга шунчаки топшириқ бериб уни «бажаринглар» деган мазмунда эмас, балки топшириқлар педагогларнинг модераторлик фаолияти билан бирга олиб борилиши муҳимдир. Масалан, бошланғич синфларнинг она тили-ўқув саводхонлиги ва ўқитиш методикаси фанидан амалий машғулотларда бўлажак бошланғич синф

ўқитувчилари бошланғич синфларда она тили ва ўқиш саводхонлиги дарсларини ташкил этишнинг методик асосларини билишига доир ўқув-билиш топшириқларини бажариши лозим. Бунда ўқув-билиш топшириқлари иккита, яъни ўқув топшириқлари билан билиш топшириқларининг (назарий, амалий (эмпирик), конструктив, мантикий) бирлигини таъминлаш орқали амалга оширилиши мумкин. Бу каби топшириқлар:

- таълим оловчиларнинг билимларни ўзлаштиришига ва баҳолашга хизмат қилувчи билим ва кўникмаларни шакллантиришга доир топшириқлар,

- таълим оловчиларнинг билимларни етказиш, интеграциялаш ва мустақил тарзда ўзлаштириш малакаларини шакллантиришга доир топшириқлар бўлиши мумкин.

Шунингдек, фан бўйича давлат таълим стандартлари ёки дарсликларни аналитик таҳлил этишга доир ўқув-амалий топшириқларни бажариши мумкин. Бунда педагогнинг раҳбарлигида ўқув-амалий топшириқлар аниқ амалий натижага эга бўлишга йўналтирилган таълим оловчиларнинг ўз билимларини амалда қўллашга доир топшириқларни бажариши кўзда тутилади. Баъзи ҳолатларда масалан, лойиҳали топшириқларни бошланғич синфлар учун мураккаб топшириқ сифатида тушуниш ҳолатлари ҳам мавжуд. Ваҳоланки, бугунги альфа авлодларининг индивидуал ва психологик ривожланиш хусусиятлари ва тезлиги XX асрнинг буюк олимлари томонидан она тили, математика, табиий фанлар сингари бошланғич синфларда ўқитиладиган фанларда қўллашга доир тавсия этган ўқув топшириқларини бажаришига айнан мос келади [5].

Демак, хулоса қилиб айтишимиз мумкинки, таълим жараёнида ўқув топшириқларини қўллаш борасида олиб борилган тадқиқотлар натижалари уларок ўқув-билиш топшириқлари:

- таълимнинг мақсади,
- таълим оловчиларнинг ёш, психологик ва индивидуал хусусиятлари,
- таълим оловчиларга тақдим этиладиган ўқув материалнинг мазмуни, ҳажми ва тақдим этиш шакли (матнли, амалий, визуал, сюжетли, иллюстратив, муаммоли ва ҳ.к.),
- бу борада яратилган таълим воситалари,
- таълим шакллари ва турлари,
- аудитория(синф)нинг умумий динамикаси,
- топшириқни бажаришга доир ўқитувчининг модераторлик фаолияти билан боғлиқ тарзда аниқ алгоритмга эга бўлиши,
- ўқув машғулоти(дарс)нинг қайси босқичида қўланилиши,
- реал ҳаёт билан боғлиқлиги,
- ўқув фанининг хусусиятига мос тарзда ва унга креатив ёндашиш сингари жиҳатларини ҳособга олган ҳолда танланиши ёки яратилиши мақсадга мувофиқдир.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни. (23.09.2020) // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 24.09.2020., 03/20/637/1313 – сон.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сон “Ўзбекистон Республикаси олий таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони. // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 09.10.2019 й., 06/19/5847/3887-сон.
3. Boshlang'ich ta'lim bakalavriat ta'lim yo'nalishining malaka talablari. // O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 344-sonli buyrug'i. – Toshkent: 2023. 14-b.
4. Адольф В.А., Ильина Н.Ф. Инновационная деятельность педагога в процессе его профессионального становления / Агентство образования адм. Краснояр. края, Краснояр. краев. ин-т повышения квалификации и проф. переподгот. работников образования. - Красноярск: «Поликом», 2007. –С. 190.
5. Воронцов А.Б. Перспективные направления научно-практических разработок образовательной системы Д.Б.Эльконина – В.В.Давыдова: обсуждение проблем начального образования в России. https://nsc.1sept.ru/view_article.php?ID=200801502
6. Зарипова Е.И., Чухина Е.В. Виды и роль учебных задач в достижении целей современного образования. <https://cyberleninka.ru/article/n/vidy-i-rol-uchebnyh-zadach-v-dostizhenii-tseley-sovremennogo-obrazovaniya>
7. Конишева Н.М. Теория и методика преподавания технологии в начальной школе: учебн. пособие для студентов пед.вузов и колледжей/ Н.М.Конишева. – Смоленск: Ассоциация XXI век, 2006. –С. 296.
8. Mutaxassislikka kirish (o'quv dasturi). Tuzuvchilar: M.I.Toshpulatova, U.A.Masharipova. -T.: TDPU. 2023 .

РЕЗЮМЕ. Мақолада бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларини методик жихатдан тайёрлашда мутахассислик фанларнинг тугган ўрни, мутахассислик фанларни ўқитиш методикасини такомиллаштиришда ўқув топшириқларини мақсадга мувофиқ қўллаш масалалари таҳлил этилган.

РЕЗЮМЕ. В статье проанализированы место спец предметов в методической подготовке будущих учителей начальных классов, а также вопросы правильного применения учебных заданий при совершенствовании методики преподавания спец дисциплин.

SUMMARY. The article analyzes the role of specialized subjects in the methodical training of future primary school teachers, the issues of appropriate application of educational tasks in improving the teaching methodology of specialized subjects.

BOLAJAQ OQITIWSHILARDIŇ KÁSIPLIK TAYARLIĞIŇ WEB-TEKNOLOGIYALAR TIYKARÍŇDA JETILISTIRIWDIŇ DIDAKTIKALIQ MÚMKINSHILIKLARI

M.T.Mambetniyazov – *pedagogika ilimleri boyınsha filosofiya doktori*

Nawayı mámleketlik kánshilik texnologiyaları universiteti janındaǵı Nókis kánshilik instituti

R.K.Auezova – *stajyor oqitiwshı*

Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti

Tayanch so'zlar: Web-texnologiyalar, kásiplik tayarlıq, sheberlik, interaktiv kontent, intensivlik, zamonaviy ózbetinshe oqitiw, tálim, didaktikalıq múmkınshilik, kreativlik, kognitiv kompetentlik, tálimdi sanlastırıw.

Ключевые слова: Веб-технологии, профессиональная подготовка, мастерство, интерактивный контент, интенсивность, современное самостоятельное обучение, образование, дидактические средства, креативность, познавательная компетентность, цифровизация образования.

Key words: Web technologies, professional training, skills, interactive content, intensity, modern independent teaching, education, didactic convenience, creativity, cognitive competence, digitalization of education.

Házirgi kúnde dúnyada bilimlendiriwde kredit-modul sistemasın ámelge engiziw, Web-texnologiyalardan paydalanıwdıń hár tárepleme qolaylı mexanizmlerin islep shıǵıw, studentlerdiń individual tálim traektoriyasın proektlestiriw, tayansh kompetenciya nátıyesinde, bolajaq oqitiwshılardıń Web-texnologiyalardıń bilimlerin rawajlandırıwǵa tiyisli bir qatar ilimiy izertlewler alıp barılmaqta.

Ózbekstan Respublikasın jáne de rawajlandırıw boyınsha Háreketler strategiyasında “Tálim hám oqitiwdıń sapasın bahalawdıń xalıq aralıq standartların engiziw tiykarında, joqarı tálim orayları iskerliginiń sapası hám de natiyjeliligi” sıyaqlı zárúrlı wazıypalar belgilendi. Bul, bolajaq oqitiwshılardıń kásiplik tayarlaw kognitiv kompetentligin arttırıw texnologiyasın jetilistiriwdi talap etedi [1].

Sonıń menen birge, bolajaq oqitiwshılarda kásiplik tayarlawda kognitiv kompetentlikti rawajlandırıw procesin, Web-texnologiyalar tálim ortalıǵı menen integrativligin támiyinlew, bolajaq oqitiwshıda óz ózin kásiplik-pedagogikalıq jetilistiriwine umtılwın, óz betinshe kásiplik-pedagogikalıq bilimlerde ózlestiriw kónlikpe hám ilimiy tájriybelerin, kreativlik, jańa pedagogikalıq qádiriýatlardı ózlestiriwge uqıplıqtı rawajlandırıwdıń didaktik shárt-sharayatların jetilistiriw zárúrligin talap etpekte.

Respublikamızda tárbiya hám oqitiw usılları, Web-texnologiyalar hám de shet el tillerin tereń ózlestirgen, tálim procesinde zamanagóy pedagogikalıq texnologiyalardı qóllaw kónlikpelerine iye professional pedagog kadrlar tayarlaw, joqarı pedagogikalıq tálimge sanlı texnologiyalardı engiziw, zamanagóy Web-texnologiyalar hám tálim texnologiyaların bikkem integraciyasın támiyinlew barısında pedagog kadrlardıń kásiplik sheberligin, úzliksiz rawajlantırıp barıw ushun qosımsha shárt-sharayatlar jaratılıwına úlken itibar qaratilmaqta.

Respublikamızda pedagoglardıń kasiplik kompetentligin elede rawajlandırıw, talabalardıń oqıw-biliw iskerligin jetilistiriwdiń didaktik parametrleri, tálimdi informaciyalastırıw baǵdarında studentlerdiń kognitiv kompetentligin rawajlandırıwdıń ayırım tárepleri U.Inoyatov [2], N.Muslimov [3], J.Otepbergenov [4] sıyaqlı ilimpazlar tárepinen izzertlew jumislari alıp barılǵan.

Web-texnologiyaları tiykarında bolajaq oqitiwshılardıń kásiplik tayarlıǵın jetilistiriw sistemasınıń didaktik múmkınshilikleri: kurs materialların Web-resurslarǵa jaylastırıw; bolajaq oqitiwshılardı onlayn dizimnen ótkeriw; kurstı juwmaqlaw, sonday-aq dástúriy támiynat penen programmalıq islew hám oqitiwshı menen dástúrsiz baylanı; bilimlerde sinap kóriw, oqıw procesinde bolajaq

oqitiwshılardı sinap kóriw, oqıw kursı sońında bolajaq oqitiwshılardı attestatsiyadan ótkeriw [5].

Biziń izertlewimizde oqıw kursı sheńberinde internet arqalı ámelge asırıwda informaciyanı usınıs etiwdiń tiykarǵı usılları: tekst, grafika, 3D grafika, animaciya, flesh animatciya, audio, video, mediadan ibarat boldı hám Web-texnologiyaları tiykarında bolajaq oqitiwshılar kásiplik tayınlıǵın rawajlandırıw metodikası ulıwma tayarlıq dárejesi hám jas qábiletleriniń didaktikalıq maqsetlerge tásir dárejesin salıstırıw, ulıwmalastırıw hám de vizual maǵlıwmatlar, animacion súwretler, Web-resurslardıń basqa da mıtajlıǵı bar studentlerge intensiv maslastırıw tiykarında islep shıǵıldı.

Web-texnologiyalar tiykarında oqıw kurslardıń strukturalıq bólimlerin analiz etip, tarmaq sistemasınıń dúzilisin anıqlaw múmkın. Bul kurslardı jaratılıwına tiykar bolǵan sabaqlıqlardıń elektron versiyaları hám de dástúriy sabaqlıqlar bolajaq oqitiwshılardıń bilim alıwdaǵı gárezsiz iskerligi máselelerin sheshiwde óz ushine aladı. Aralıqtan oqitiw ortalıǵın jaratıw tiykarınan programmalıq ónimler járdeminde jaratıladı. Aralıqtan oqitiw programmasın islep shıǵıwda sabaq basqıshların puxta rejelestiriwde oqıw maqset hám wazıypalardı belgilew kerek. Bunda aqlıdı jámlew, yad, oylaw, dıqqat, jas qábiletleriniń psixologiyalıq nızamlıqları esapqa alınadı [6].

Oqitiwshı óz ara tásir principi bolajaq oqitiwshınıń biliw procesi bilim zárúrlikleri hám jetiskenliklerin waqtında baqlaw hám de onıń dóretiwsilik, kommunikativ qábiletlerin rawajlandırıwǵa grafik, animaciya, dawıs hám reń, arnawlı effektler, oqitiw principlerge tiykarlangan kurslardan paydalanıwǵa járdem beredi. Bul princip bolajaq oqitiwshılar iskerligi natiyjelerin talqılawdı hám oqıw jumislarında individual dóretiwsilikti rawajlandırıwdı názerde tutadı. Bolajaq oqitiwshılardıń kásiplik tayınlıǵın jetilistiriwde oqıw procesiniń intensivligi jańa maǵlıwmatlardı tez hám ańsat ózlestiriwge járdem beredi. Jeke oqıw traektoriyasın jaratıwda kirisiw hám ámelde qadaǵalawda orınlanatıǵın individuallastırıw principi, indifikatsiya principi ámelge asırıladı. Bul princip oqitiwdıń qálbekilestiriwın saplastıradı [7].

Bolajaq oqitiwshılardı kasipke tayarlawda texnikalıq qosımshalardan webinar, reytingti tártipke salıw principi arqalı oqıwı hám óz betinshe jumisların shólkemlestiriw ushun waqt shegaraların ámelde paydalanıw; maǵlıwmatlardı úyreniw qurallın tańlaw principi tálimniń maqseti hám basqa strukturalıq bólegi elementlerin, sonday-aq, oqıw procesiniń formaları hám quralları, sonıń menen birge, tálim mazmunın esapqa alǵan halda pedagogikalıq, andragogika, insan rawajlanıwı, onıń intellektuallıq hám dóretiwsilik potencialınıń aktual máselelerin belgilew hám sheshiwde múmkınshilik jaratadı;